

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 29.09.1970, sp. zn. 1 To 49/70, ECLI:CZ:NS:1970:1.TO.49.1970.1

Číslo: 29/1971

Právní věta: I. Súd môže oslobodiť obžalovaného spod obžaloby z dôvodu uvedeného v ustanovení § 226 písm. d) Tr. por., teda preto, že obžalovaný nie je pre nepríčetnosť trestne zodpovedný, len potom, keď bolo zistené, že obžalovaný sa skutku, ktorý je predmetom obžaloby, dopustil, a že tento skutok vykazuje znaky niektorého trestného činu teda až potom, keď nie je daný žiadny z dôvodov oslobodenia uvedených v § 226 písm. a) až c) Tr. por.

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 29.09.1970

Spisová značka: 1 To 49/70

Číslo rozhodnutí: 29

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Zproštění obžaloby

Předpisy: 141/1961 Sb. § 226 písm. d

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 29/1971 sb. rozh.

I. Súd môže oslobodiť obžalovaného spod obžaloby z dôvodu uvedeného v ustanovení § 226 písm. d) Tr. por., teda preto, že obžalovaný nie je pre nepríčetnosť trestne zodpovedný, len potom, keď bolo zistené, že obžalovaný sa skutku, ktorý je predmetom obžaloby, dopustil, a že tento skutok vykazuje znaky niektorého trestného činu; teda až potom, keď nie je daný žiadny z dôvodov oslobodenia uvedených v § 226 písm. a) až c) Tr. por. II. Nepríčetnosť spôsobená patologickou opilosťou nevylučuje trestnú zodpovednosť páchatela, ak si stav patologickej opilosti zavinil aspoň z nevedomej nedbalosti (§ 12 ods. 2 Tr. zák.).

III. K hodnoteniu nepriamych dôkazov.

(Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR z 29. 9. 1970, [1 To 49/70](#).)

Rozsudkom Krajského súdu v Bratislave z 26. mája 1970 sp. zn. 1 T 12/70 bol obžalovaný M. H. oslobodený podľa § 226 písm. d) Tr. por. spod obžaloby pre trestný čin vraždy podľa § 219 Tr. zák., ktorého sa mal dopustiť tak, že

13. júna 1969 v Senici a v Hlbokej požil alkoholické nápoje a po 19.10 hod. odišiel do objektov trafostanice pri obci Hlboká, kde napadol nočného strážnika M. F., ktorého pri vzájomnom zápase usmrtil tak, že ho bil po hlave a po tvári a škrtil ho. Podľa § 72 ods. 1 Tr. zák. bolo u obžalovaného nariadené ústavné ochranné liečenie. Krajský súd založil oslobodenie obžalovaného na zistení, že sa síce zažalovaného skutku dopustil, ale nie je zaň trestne zodpovedný, pretože ho spáchal v stave nepríčetnosti spôsobenom tzv. patologickou opilosťou, ktorú si nezavinil. Na odvolanie krajského prokurátora a obžalovaného Najvyšší súd SSR rozsudok súdu prvého stupňa zrušil a podľa § 260 Tr. por. vrátil vec na došetrenie prokurátorovi.

Z odôvodnenia:

Krajský prokurátor v odvolaní namietal, že i keď krajský súd došiel k správne mu zisteniu, že obžalovaný M. H. nočného strážnika M. F. usmrtil, nepostupoval v súvislosti s hodnotením znaleckého psychiatrického posudku podľa zákona, pokiaľ zistil, že obžalovaný spáchal čin v stave patologickej opilosti, to je v krátkodobej poruche vedomia; do tohto stavu sa nepriviedol ani z nedbanlivosti a preto išlo u neho v čase činu údajne o stav nepríčetnosti spôsobený duševnou poruchou v zmysle § 12 ods. 1 Tr. zák. Poukázal na to, že keby krajský súd pri hodnotení tohto znaleckého dôkazu prihliadol aj na výpovede obžalovaného, v ktorých uviedol, že už v minulosti sa viackrát požitím alkoholických nápojov dostal do takého stavu, že nevedel, čo robí, musel by dospieť k záveru, že si obžalovaný stav nepríčetnosti požitím alkoholických nápojov prinajmenej z nevedomej nedbanlivosti zavinil, a že preto za čin, ktorý v tomto stave spáchal, vzhľadom na § 12 ods. 2 Tr. zák. trestne zodpovedá. Domáhal sa preto zrušenia napadnutého rozsudku a vrátenia veci súdu prvého stupňa nové prejednanie a rozhodnutie.

Obžalovaný M. H. v odvolaní vytýkal súdu prvého stupňa neopodstatnenosť zistenia, že M. F. zavraždil. Zistenie krajského súdu nie je založené na takých dôkazoch, ktoré by na to bezpečne ukazovali. Jediný nepriamy dôkaz, o ktorý krajský súd toto zistenie opiera, totiž že podľa výpovede znalca dr. P. krvné striekance na jeho oblečení mohli byť spôsobené údermi do krvavých rán poškodeného, nemôže byť podľa jeho názoru dostačujúce pre takýto záver najmä preto, že na tele poškodeného pri ohliadke boli nájdené len škrabance. I keď posudok znalcov z odboru psychiatrie treba považovať za správny najmä v tom, že obžalovaný bol kritického dňa v nepríčetnom stave, ktorý si sám nezavinil, povinnosťou krajského súdu za takéhoto dôkazného stavu bolo vyniesť oslobodzujúci rozsudok založený na tom, že nebolo dokázané, že skutok spáchal práve obžalovaný tak, ako to predpokladá ustanovenie § 226 písm. c) Tr. por. Domáhal sa preto zrušenia napadnutého rozsudku a oslobodenia spod obžaloby z uvedeného zákonného dôvodu.

Najvyšší súd SSR preskúmal podľa § 254 ods. 1 Tr. por. napadnutý rozsudok vo všetkých výrokoch, ako aj konanie, ktoré rozsudku predchádzalo, a zistil toto:

Predpokladom oslobodenia obvineného spod obžaloby z dôvodu uvedeného v ustanovení § 226 písm. d) Tr. por. je zistenie, že páchatel sa skutku, ktorý je predmetom obžaloby, dopustil, a že čin vykazuje znaky niektorého z trestných činov, avšak páchatel za tento čin nezodpovedá pre nedostatok trestnej zodpovednosti pre nepríčetnosť v tom zmysle, ako to vyplýva z ustanovenia § 12 ods. 1 Tr. zák. Rozhodnutiu o oslobodení z cit. zákonného dôvodu musí preto predchádzať zistenie, že skutok, ktorý zakladá znaky trestného činu, obvinený síce spáchal, avšak pre splnenie podmienok uvedených v § 12 ods. 1 Tr. zák. obvinený nie je pre nepríčetnosť trestne zodpovedný.

Zistenie krajského súdu opierajúce sa najmä o pitevný nález a znalecké dokazovanie, že smrť M. F. bola spôsobená násilným zásahom druhej osoby, zodpovedá výsledkom vykonaného dokazovania. Z týchto dôkazov možno vyvodiť aj to, že príčinou smrti poškodeného bolo zadusenie po hrdúsení a po zamedzení prístupu vzduchu do nosa a úst, a že stopy po vonkajšom násilí, zistené na tele M. F., najmä v oblasti hlavy, krku, hrudníka a oboch horných končatín, čo do povahy, formy a lokalizácie

ukazujú na zápas s druhou osobou, resp. na sebaobranu. Pri miestnej ohliadke vykonanej 14. júna 1969 o 6.00 hod. boli v objekte trafostanice v priestore medzi mŕtvolou poškodeného a schodíkmi vedúcimi do tretej maringotky a medzi betónovým chodníkom a treťou maringotkou zistené stopy po šliapaní, nasvedčujúce zápasu. Na miesto činu možno preto úsúdiť z týchto stôp, ako aj z krvavej kaluže, nájdenej pri schodíkoch do tretej maringotky a zo stôp po vlečení smerujúcich od tohto miesta k miestu, kde bola nájdená mŕtvola M. F. Pravdepodobný čas smrti poškodeného bol znalcom stanovený na čas medzi 19 - 21 hod.

Pretože priamy dôkaz o tom, že obžalovaný M. H. usmrtil M. F. neexistuje (obžalovaný sa pred súdom hájil, že si pre požitie značného množstva alkoholických nápojov na nič nepamätá, najmä však na to, ako sa dostal do objektu trafostanice, pričom ani v prípravnom konaní nedoznal, že by M. F. usmrtil), mohol krajský súd zistenie, že páchatelom bol obžalovaný, oprieť len o nepriame dôkazy. Avšak mohol tak urobiť iba za toho predpokladu, že nepriame dôkazy tvoria ničím nenarušenú sústavu dôkazov, vzájomne sa doplňujúcich a na seba nadväzujúcich, ktoré vo svojom súhrne spoľahlivo ukazujú na jediný záver, že páchatelom vraždy M. F. je obžalovaný, a súčasne možnosť iných záverov vylučujú.

Krajský súd nepostupoval podľa vyššie uvedenej zásady pre dokazovanie na základe nepriamych dôkazov a vážne podozrenie voči obžalovanému, ktoré tu nepochybne existuje, považoval nesprávne za dostatočný podklad pre zistenie, že to bol práve obžalovaný M. H., ktorý M. F. usmrtil, hoci výsledky vykonaného dokazovania možnosť iných verzií nevylučujú. Pritom neboli pre objasnenie skutočného stavu veci vykonané všetky potrebné a dostupné dôkazy.

Ako plyní z dôvodov rozsudku, záver, že obžalovaný nočného strážnika usmrtil, oprel krajský súd o nasledujúce zistenia:

- 1) obžalovaného videli v Hlbokom v miestnom hostinci asi o 19.00 hod. a za 10 - 15 minút odišiel;
- 2) svedok P. Ž., ktorý prechádzal okolo objektov trafostanice, vzdialených od hostinca asi 1,5 km, zbadal medzi maringotkami kľačať M. F. a postrehol pritom siluetu ďalšej osoby;
- 3) obžalovaného našli o 22,15 hod. sedieť na stoličke a spať v objekte trafostanice v maringotke, v ktorej bol rozsvietený televízor;
- 4) na odeve a tele obžalovaného boli zistené stopy krvi vo forme striekancov a kvapiek; išlo o krv skupiny A;
- 5) nebolý M. F. mal krv skupiny A, kým obžalovaný mal krv inej skupiny;
- 6) na tele obžalovaného boli lekárske zistené menšie odreniny a otláčeniny.

I keď uvedené zistenia zodpovedajú až na niektoré menej významné nepresnosti vykonaným dôkazom a odôvodňujú podozrenie, že obžalovaný M. H. M. F. usmrtil, nie sú jednotlivo ani vo svojom súhrne takou sústavou nepriamych dôkazov, ktoré by mohli byť základom bezpečného a nepochybného zistenia, že páchatelom bol práve obžalovaný.

Predovšetkým treba uviesť, že niet spoľahlivého dôkazu na to, že obžalovaný M. H. bol v predpokladanom čas úmrtia poškodeného M. F. (19 - 21 hod.) na mieste činu. Zistenie krajského súdu, že obžalovaný odišiel z hostinca v Hlbokom asi o 19.10 hod. priamo do objektov trafostanice a že tam došiel okolo 20.00 hod. je prakticky založené len na domnienke, ktorá z tých dôkazov, na ktoré sa krajský súd odvoláva, nevyplýva. Svedecká výpoveď P. Ž., ktorý išiel pred 20.00 hod. osobným autom okolo objektov trafostanice, v tomto smere nič nedokazuje, lebo ako plyní z jeho výpovede, postavu, ktorá sa nachádzala blízko kľačiaceho M. F. a z ktorej videl len nohy, nevedel

identifikovať. Odhliadnúc od toho, záver krajského súdu, že opitý obžalovaný mohol dôjsť do 20.00 hod. z hostinca v Hlbokom do objektov trafostanice vzdialených asi 1,5 km, zostáva dohadom, lebo sa vyšetrovacím pokusom neoverovalo, aký čas chôdze je potrebný na prekonanie uvedenej vzdialenosti s prihliadnutím na miestne podmienky. Skutočnosť, že obžalovaného našli svedkovia D. Š. a Z. Š. asi o 22.30 hod. v maringotke, v ktorej sa nachádzal televízor, ešte nedokazuje, že obžalovaný v objektoch trafostanice bol v znalcom predpokladanom čase smrti M. F.

Za základný nepriamy dôkaz ukazujúci na to, že obžalovaný na mieste činu v kritickom čase bol a že M. F. pri vzájomnom zápase usmrtil, považuje krajský súd krvavé stopy nájdené na tele a odeve obžalovaného, ktoré podľa expertízy pochádzajú z krvi poškodeného M. F., a ďalej to, že lekárskou ohliadkou boli na tele obžalovaného zistené menšie odreniny a otlačeniny. Krajský súd ale prehliadol, že výsledok rozboru krvných stôp, nájdených na tele, saku, nohaviciach, košeli a ponožkách obžalovaného nie je takým dôkazom, ktorý by jednoznačne ukazoval na to, že išlo o krv M. F. Podľa výsledkov znaleckého dokazovania v krvi M. F. bola zistená krvná skupina A2MN, Rh pozit., v krvi obžalovaného krvná skupina B, MN, Rh pozit., a na tele a súčiastkach odevu obžalovaného boli zistené stopy ľudskej krvi klasickej krvnej skupiny A. Výsledok tejto expertízy dáva preto podklady len pre záver, že na tele a odeve obžalovaného boli zistené stopy krvi takej klasickej krvnej skupiny, akú má aj krv M. F., ale aj krv mnohých iných ľudí. Nezistovalo sa, prečo rozbor vzorkov krvi zobrať z tela a súčiastok odevu obžalovaného bol zameraný len na zistenie klasickej krvnej skupiny a prečo sa nezisťovali aj krvné znaky; či tomu tak bolo preto, že zo zaschnutej krvi krvné znaky nemožno zisťovať, alebo či sa tak stalo pre nedostatočné množstvo odobratých vzorkov zaschnutej krvi. Znalec z oboru súdneho lekárstva dr. P. nebol pri výsluchu pred súdom vypočutý, či klasická krvná skupina A existuje v ľudskej krvi iba v takej kombinácii s krvnými znakmi MN Rh faktorom, aká bola zistená v krvi M. F., alebo či jestvujú aj iné kombinácie, či teda môže s ohľadom na výsledok expertízy jednoznačne usúdiť na to, že stopy krvi nájdené na tele a súčiastkach odevu obžalovaného pochádzajú z tela M. F. V tejto súvislosti treba uviesť, že podľa zápisnice o ohliadke tela obžalovaného zo 14. 6. 1969 bolo zistené, že jeho okuliare boli postriekané krvou a hlinou. Okuliare prevzali orgány VB. Nebolo však ďalej objasnené, či aj tieto okuliare boli predložené na expertízu, prípadne aký bol výsledok rozboru týchto krvných stôp, vykonaného ohliadajúcim lekárom dr. M. Preto výsledok rozboru krvných stôp nájdených na odeve a tele obžalovaného zatiaľ nedovoľuje urobiť záver, k akému došiel súd prvého stupňa, že odev a telo obžalovaného boli postriekané krvou M. F. Ani skutočnosť, že pri lekárskej ohliadke tela obžalovaného konanej 14. 6. 1969 o 03.00 hod. boli zistené menšie odreniny a otlačeniny, neukazuje jednoznačne na to, že obžalovaný tieto poranenia utrpel pri zápase s M. F., keď dr. M. pred súdom pripustil, že uvedené poranenia mohli nastať aj pádom na zem.

Závažným, teraz už neodstrániteľným nedostatkom prípravného konania bolo, že obžalovanému po jeho zaistení neodobrali vzorky nečistoty spod nechťov za účelom ich rozboru. Z posudku o príčine smrti M. F. totiž vyplýva, že pri vonkajšej ohliadke nebohého boli zistené pásovité odreniny rôznej dĺžky, niektoré vo forme škrabancov v ľavej čelovej krajine a stopy po nechtoch prstov na nose a v okolí úst a malo sa preto príslušným rozborom zisťovať, či sa v nečistote pod nechťami prstov obžalovaného nenachádzajú stopy ľudskej krvi a čiastočky kože, ktoré by čo do znakov zodpovedali krvi a koži nebohého.

Na nedôslednosť najmä orgánov činných v prípravnom konaní, ktorá zrejme súvisela s precenením dôkazného významu výsledkov rozboru krvných stôp zistených na tele a odeve obžalovaného a toho, že obžalovaného asi o 22.30 hod. našli v maringotke nachádzajúc sa blízko miesta činu, ukazuje aj to, že nebola dovedená do konca daktyloskopická expertíza odtlačkov prstov zaistených v počte 7 kusov na flašiach nachádzajúcich sa v maringotke s televízorom. Podľa výsledkov tejto expertízy zaistené stopy boli porovnávané s odtlačkami prstov obžalovaného a nebohého, pričom bolo zistené, že štyri stopy sú zhodné s odtlačkami prstov M. F., kým zbývajúce stopy nevykazujú zhodnosť ani s

odtlačkami prstov nebohého, ani obžalovaného. Uvedené daktyloskopické stopy neboli však porovnané s odtlačkami prstov M. L., prípadne jej manžela, hoci podľa jej výpovede zo 17. júla 1969, pred súdom iba prečítanej bez toho, aby boli splnené podmienky uvedené v ustanovení § 211 ods. 1 Tr. por., bola kritického dňa od 15.00 hod. určitý čas v maringotke s televízorom v spoločnosti M. F. Tento ju podľa uvedenej výpovede mal ponúknuť liehovinou, sama si naliala z fľaše pivo a v čase, keď M. F. odišiel z pracoviska domov pre sľúbený polliter slivovice, zastavil sa pri nej jej manžel, ktorý mal ešte pred návrtom M. F. na motorke odísť na schôdzku do Senice. Prípadným zistením, že uvedené neidentifikované daktyloskopické stopy sú zhodné s odtlačkami prstov M. L., bolo by možné vylúčiť verziu, že sa M. F. po odchode M. L., čo sa malo podľa jej výpovede stať asi o 16.30 hod., v maringotke zdržiaval s ďalšou doteraz nezistenou osobou, ktorá na fľaši zanechala odtlačky prstov. Z obsahu spisov nemožno zistiť ani to, či poplašná pištoľ nájdená pri schodíkoch do maringotky s televízorom bola preskúmaná z hľadiska zadováženia daktyloskopických stôp spôsobilých na expertízu a zisťovania toho, komu náležala.

Napokon treba uviesť, že podľa výpovede vedúceho stavby trafostanice O. G. zo 17. 6. 1969 nočný strážnik M. F. oznámil, že niektorí zamestnanci nedodržiavajú zákaz zdržiavať sa počas pracovného voľna v maringotkách, ale donášajú tam liehoviny a opíjajú sa; pre túto príčinu aj boli uvoľnení zo zamestnania. Z obsahu spisov nemožno zistiť, či sa v priebehu vyšetrovania venovala pozornosť objasneniu vzťahov spoluzamestnancov k M. F., najmä tých, ktorí boli z uvedeného dôvodu zo zamestnania prepustení.

Všetky tieto okolnosti ukazujú na to, že výsledky doterajšieho dokazovania ukazujú len na dôvodné podozrenie, že páchatelom násilného usmrtenia M. F. mohol byť obžalovaný M. H., nedávajú však dostatočné podklady pre bezpečné a nepochybné zistenie súdu, že obžalovaný bol v čase smrti M. F. na mieste činu a že menovaného spôsobom v obžalobe zisteným usmrtil, a to najmä preto, že nevylučujú, že k postriekaniu tela a súčiastok odevu obžalovaného došlo po jeho odchode z hostinca v Hlbokom za iných okolností ako žalobca a krajský súd predpokladajú, a že čin mohol spáchať iný doteraz nezistený páchatel. Postup krajského súdu, pokiaľ na základe doterajšieho dokazovania považuje za preukázané, že M. F. zavraždil obžalovaný M. H., sa jeví ako zanedbanie dôležitej zásady trestného procesu – zásady prezumpcie nevinu.

Najvyšší súd SSR preto na základe podaných odvolaní napadnutý rozsudok zrušil a s použitím § 260 Tr. por. vec vrátil prokurátorovi na došetrenie, lebo bude najmä z hľadiska rýchlosti konania účelnejšie, aby nedostatky v náležitom objasnení veci, pokiaľ sa ešte napraviť dajú, boli odstránené v prípravnom konaní.

Záverom treba uviesť, že až po zistení, že páchatelom činu je obžalovaný, by sa mohol súd zaoberať otázkou, či je za trestný čin trestne zodpovedný. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na to, že zodpovednosť opitého páchatela za trestný čin spáchaný v nepričetnosti spôsobenej patologickou opilosťou nie je dané v zmysle § 12 ods. 1 Tr. zák. len vtedy, ak si páchatel nebol a ani nemohol byť vedomý svojej dispozície pre podobné stavy po požití alkoholu (napr. ak išlo o ojedinelý prípad v jeho živote a pod.). Zodpovednosť páchatela za trestný čin spáchaný v nepričetnosti podľa § 12 ods. 2 Tr. zák. však nie je vylúčená v tom prípade patologického alkoholického opojenia, v ktorom si páchatel zavinenie spôsobil stav patologického opojenia požitím alkoholického nápoja, súc si vedomý toho, (resp. ak v tomto smere tu bola daná aspoň nevedomá neobanlivosť), aký stav môže uňho vyvolať požitie alkoholu. Pre riešenie otázky, či si obžalovaný bol vedomý alebo mohol byť vedomý toho, že požitie alkoholu u neho vyvoláva stav, v ktorom nie je schopný kontrolovať svoje konanie a náležite ho ovládať, sú významné tie jeho výpovede, v ktorých opisuje svoje skúsenosti s požívaním alkoholických nápojov a stavy vyvolané u neho už v predchádzajúcich prípadoch po požití alkoholu. Tieto výpovede však krajský súd pri svojom rozhodovaní opomenul hodnotiť, čo krajský prokurátor v odvolaní právom vytýka.